

////////////////////////////////////

Toetsingskader overgang naar volwassenheid vanuit de verblijfsmodules in de jeugdhulp

////////////////////////////////////

Inleiding

Het is belangrijk dat de continuïteit van de hulpverlening, in het bijzonder bij de overgang naar volwassenheid, wordt gegarandeerd voor elke jongvolwassene die verblijft in een OVBJ voorziening bijzondere jeugdzorg. Zorginspectie wil zicht krijgen op (het ontwikkelen van) het ondersteuningstraject van de jongvolwassene en hoe er actieve nazorg wordt georganiseerd eens deze jongvolwassene uitgeschreven is en de voorziening heeft verlaten.

Hiervoor ontwikkelde Zorginspectie een toetsingskader dat bij een thematische inspectieronde wordt afgetoetst.

Voor deze inspectieronde worden voorzieningen bijzondere jeugdzorg geselecteerd met een residentieel aanbod voor jongvolwassenen in de vorm van:

- verticale en horizontale leefgroepen,
- studiowonen of kamertraining,
- kleinschalige wooneenheden.

Contextbegeleiding autonoom wonen (CBAW) valt onder contextbegeleiding en komt niet in aanmerking voor deze thematische inspectieronde.

Inspectiekader

In verband met de doelgroep jongvolwassenen werden de volgende, met de sector afgesproken kaders, opgemaakt door Opgroeien:

- Actieplan Jongvolwassenen dd. 11 mei 2017, werd in september 2017 naar de sector verspreid.
- Richtsnoeren 'Overgang naar volwassenheid vanuit jeugdhulp', werden opgemaakt als inspirerend kader voor de voorzieningen om met het actieplan aan de slag te gaan. Ze werden goedgekeurd door een stuurgroep met vertegenwoordiging van de sector en dienen als inspiratiebron voor de voorzieningen. De richtsnoeren werden gecommuniceerd aan de sector in april 2019.

Definities

Actieve nazorg : het geheel van individuele contacten en ondersteunende activiteiten met de jongvolwassene, die plaatsvinden nadat deze is uitgeschreven uit de jeugdhulpvoorziening. Het gaat om initiatieven van de jeugdhulpverlener waarbij wederzijdse interactie kan ontstaan of een reactie van de jongvolwassene wordt verwacht.

Dossier: het dossier is het geheel van de gegevens en informatie die de begeleiding van de jongvolwassene documenteert. Dit omvat het plan en alle bijkomende documenten (logboek, notities, verslagen...) die gebruikt worden tijdens de begeleiding.

Jongvolwassene: de jongere die zich in de transitie periode naar de volwassenheid, naar een zelfstandig leven, bevindt. Deze inspectie richt zich tot jongeren vanaf de leeftijd van 17 jaar.

Kamertraining/ Studiowonen: Dit zijn specifieke vormen van verblijf waarbij de jongvolwassene samen met andere jongeren in een gebouw woont, maar de jongvolwassenen op kamertraining/studiowonen verblijven voornamelijk op de eigen kamer/studio. Kamertraining kan een tussenstap zijn op weg naar zelfstandig wonen, maar er kan ook terug naar huis toe gewerkt worden.

Kleinschalige wooneenheden (KWE): Kleinschalige woonvormen voor jongvolwassenen tussen 16 en 25 jaar. Vier tot zes jongeren kunnen er samenwonen en krijgen er begeleiding op maat. Doelgroep zijn de meest kwetsbare jongeren die moeizaam of niet op ondersteuning van hun eigen omgeving kunnen terugvallen. De wooneenheden zijn dus geen permanente verblijfplaatsen, maar een relevante schakel in een traject op weg naar een stabiele woonsituatie.

Ondersteuningstraject: het geheel van acties die samen met de jongvolwassene, persoonlijk netwerk en de professionele actoren worden genomen, in functie van de begeleiding van de jongvolwassene naar een zelfstandig leven. Het ondersteuningstraject wordt geformaliseerd in een plan (groeiplan/ ondersteuningsplan/ handelingsplan).

Persoonlijk netwerk: de sociaal ondersteunende relaties van de jongvolwassene. Dit gaat om het ondersteunende familiaal netwerk ((groot)ouders, broers, zussen, tante, nonkel...) maar ook om andere personen die een ondersteunende rol spelen in het leven van de jongvolwassene (buren, vrienden, een leerkracht, sportcoach...).

Plan: het ondersteuningstraject wordt geformaliseerd in een plan. Dit kan verschillende vormen aannemen. Het kan gaan om een groeiplan dat rond de leeftijd van 16 jaar wordt opgemaakt samen met de jongvolwassene maar het kan ook een (bijgestuurd) handelingsplan zijn of een ondersteuningsplan dat samen met de jongvolwassene wordt opgemaakt.

Professionele actoren: personen, organisaties of instanties die in een professionele hoedanigheid betrokken zijn of kunnen worden in het ondersteuningstraject van de jongvolwassene zoals bijvoorbeeld actoren binnen Opgroeien, jeugdhulpaanbieders en sectoren binnen Integrale Jeugdhulp, (kinder- en jeugd)psychiatrie, Openbare Centra voor Maatschappelijk Werk, Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding, huisvestingsmaatschappijen, Centra voor Algemeen Welzijnswerk, Centra voor Alcohol en andere Drugproblemen, huisarts, Centra Geestelijke Gezondheidszorg...

Voor deze inspectie werd een **toetsingskader** uitgewerkt met twee thema's :

- de ontwikkeling van een ondersteuningstraject voor de jongvolwassene
- de organisatie van actieve nazorg na de uitstroom van de jongvolwassene.

Dit toetsingskader wordt verder in dit werkinstrument opgenomen.

Elk thema bevat de omschrijving van wat hierbij wordt verwacht. Deze **verwachting** wordt vervolgens opgedeeld in verschillende **criteria** die op hun beurt geconcretiseerd worden via **kritische kenmerken**. Deze kritische kenmerken vinden hun basis in de richtsnoeren en het actieplan.

Tijdens het inspectiebezoek worden de verschillende kritische kenmerken bevraagd via beleidsvragen en dossiervragen. Op basis van deze twee bronnen gebeurt de beoordeling per criterium.

Daarnaast wordt er tijdens het inspectiebezoek ruimte gemaakt om ook (indien mogelijk) de jongvolwassene(n) te spreken. Indien een jongvolwassene niet aanwezig is, kan ervoor gekozen worden om achteraf via teams met hen te spreken. Dit gebeurt enkel voor het eerste thema aangezien voor het tweede thema de jongvolwassenen reeds uitgestroomd zijn.

Toetsingskader

Thema 1: De ontwikkeling van een ondersteuningstraject

Verwachting:

Met als uitgangspunt de wensen, verwachtingen en behoeften van de jongvolwassene op de verschillende levensdomeinen, wordt een ondersteuningstraject, gericht op continuïteit van de hulpverlening, ontwikkeld ter voorbereiding op een zelfstandig leven. Dit gebeurt samen met de jongvolwassene. Ook zijn persoonlijk netwerk en relevante professionele actoren worden bij deze ontwikkeling in samenspraak met de jongvolwassene betrokken. Het ondersteuningstraject wordt geformaliseerd in een toekomst- en doelgericht plan, dat wordt opgevolgd, geëvalueerd met de betrokkenen en zo nodig bijgestuurd.

Criterium 1

Kritische kenmerken

De wensen, verwachtingen en behoeften van de jongvolwassene op de verschillende levensdomeinen zijn het uitgangspunt bij het bepalen van zijn hulpvragen voor het ondersteuningstraject dat samen met de jongvolwassene wordt ontwikkeld.

- ✓ De hulpvragen van de jongvolwassene op de diverse levensdomeinen (studie, wonen, werk, gezondheid, financiën, vrije tijd en relaties) worden in beeld gebracht.
- ✓ De wensen, verwachtingen en behoeften van de jongvolwassene zijn het uitgangspunt voor het bepalen van zijn hulpvragen.
- ✓ De hulpvragen worden met de jongvolwassene geformuleerd.

Criterium 2

Kritische kenmerken

Bij het ontwikkelen van het ondersteuningstraject wordt in samenspraak met de jongvolwassene het persoonlijk netwerk betrokken.	✓ Het persoonlijk netwerk van de jongvolwassene wordt in kaart gebracht. ✓ Er wordt in samenspraak met de jongvolwassene bepaald welke personen uit het persoonlijk netwerk iets kunnen betekenen in de uitwerking van zijn ondersteuningstraject. ✓ De engagementen die door het persoonlijk netwerk worden aangegaan, worden geëxpliciteerd.
Criterium 3	Kritische kenmerken
Bij het ontwikkelen van het ondersteuningstraject wordt in samenspraak met de jongvolwassene intersectoraal gekeken welke professionele actoren moeten betrokken worden.	✓ De huidige professionele actoren betrokken bij de ondersteuning van de jongvolwassene worden in kaart gebracht. ✓ Er wordt samen met de jongvolwassene onderzocht welke professionele actoren iets kunnen betekenen in de uitwerking van zijn ondersteuningstraject. ✓ Indien nodig worden er nog extra professionele actoren gezocht. ✓ De engagementen die door de professionele actoren worden aangegaan, worden geëxpliciteerd. ✓ Loopplanken tussen de jeugdhulpverlener en de toekomstige volwassenhulpverleners worden gelegd. ✓ De jongvolwassene wordt geïnformeerd over de (eerstelijns) volwassenhulpverlening. ✓ De jongvolwassene wordt geïnformeerd over de mogelijkheid tot voortgezette hulpverlening in de jeugdhulp tot 25 jaar.
Criterium 4	Kritische kenmerken
Er wordt een ondersteuningstraject ontwikkeld, dat geformaliseerd wordt in een toekomstgericht plan. Dit plan wordt gestructureerd via doelstellingen, concrete stappen en tijdsbepaling.	✓ Er wordt met elke jongvolwassene een toekomstgericht plan opgemaakt. ✓ De doelstellingen van de jongvolwassene zijn voor elke hulpvraag geëxpliciteerd in het plan. ✓ De doelstellingen zijn vertaald in concrete stappen. ✓ Er wordt per doelstelling nagegaan of er een tijdspad aan dient gekoppeld te

	worden.
Criterium 5	Kritische kenmerken
Het ondersteuningstraject wordt op een duidelijke wijze opgevolgd.	✓ Er is een verantwoordelijke aangesteld die toezicht uitoefent op de lopende ondersteuningstrajecten voor alle jongvolwassenen. ✓ Er is een jeugdhulpverlener aangesteld die de uitvoering van het ondersteuningstraject opvolgt. ✓ Het ondersteuningstraject wordt minstens om de zes maanden met de jongvolwassene besproken. ✓ Het ondersteuningstraject wordt minstens om de zes maanden met het persoonlijk netwerk van de jongvolwassene besproken. ✓ Het ondersteuningstraject wordt minstens om de zes maanden met de professionele actoren besproken. ✓ Het ondersteuningstraject wordt indien nodig bijgestuurd.

Thema 2: **De organisatie van actieve nazorg na de uitstroom van de jongvolwassene**

Verwachting:

Wanneer een jongvolwassene de jeugdhulpvoorziening verlaat is het belangrijk dat hij nog enige tijd in beeld blijft van de voorziening via het aanbod en de organisatie van actieve nazorg. Elke jongvolwassene dient dit aanbod te krijgen. Indien de nazorg aangeboden en georganiseerd wordt door een vertrouwde jeugdhulpverlener waarmee de jongvolwassene een band heeft zal dit door hem beter aanvaard worden. Het is de jeugdhulpverlener die het initiatief neemt om contact te houden met de jongvolwassene en die hiervoor tijd en middelen voorziet.

De wijze, frequentie en duurtijd van deze nazorg worden samen met de jongvolwassene vastgelegd in concrete afspraken, die worden uitgevoerd en opgevolgd. Indien de jongvolwassene moeilijkheden signaleert gaat de jeugdhulpverlener samen met hem hiermee aan de slag en bepalen ze samen wat er nodig is voor de continuïteit van de hulpverlening.

Actieve nazorg kan gecombineerd worden met passieve nazorg (vb. het sturen van een verjaardagskaart, kerstkaart, meegeven van telefoonnummers,...), maar mag nooit beperkt zijn tot zijn passieve vorm.

Criterium 1	Kritische kenmerken
Actieve nazorg wordt voor iedere jongvolwassene aangeboden en georganiseerd.	✓ Actieve nazorg wordt aangeboden aan en georganiseerd voor elke jongvolwassene die uitstroomt. ✓ De jeugdhulpverlener neemt initiatieven om contact te houden met de uitgestroomde jongvolwassene. ✓ De voorziening zorgt ervoor dat de jeugdhulpverlener tijd krijgt om actieve nazorg aan elke jongvolwassene aan te bieden. ✓ De voorziening zorgt ervoor dat de jeugdhulpverlener beschikt over een budget voor het actieve nazorgaanbod. ✓ Actieve nazorg wordt opgevolgd door de voorziening.
Criterium 2	Kritische kenmerken
Actieve nazorg wordt binnen een vertrouwelijke relatie aangeboden.	✓ Actieve nazorg wordt aangeboden door een jeugdhulpverlener waarmee de jongvolwassene een goede band heeft. ✓ De jongvolwassene kan mee bepalen welke jeugdhulpverlener zijn nazorg zal opnemen.
Criterium 3	Kritische kenmerken

Er worden samen met de jongvolwassene concrete afspraken gemaakt over de invulling van actieve nazorg bij het beëindigen van het ondersteuningstraject. De contacten en ondersteunende activiteiten worden opgenomen in het dossier van de jongvolwassene.	✓ De wijze waarop actieve nazorg zal uitgevoerd worden, wordt, samen met de jongvolwassene, op voorhand bepaald. ✓ De frequentie van de actieve nazorg wordt, samen met de jongvolwassene, op voorhand bepaald. ✓ De duurtijd van de actieve nazorg wordt, samen met de jongvolwassene, op voorhand bepaald. ✓ De contacten en ondersteunende activiteiten worden opgenomen in het dossier van de jongvolwassene.
Criterium 4	Kritische kenmerken
Door de organisatie van de nazorg door de jeugdhulpverlener wordt bijgedragen aan de continuïteit van de hulpverlening voor de jongvolwassene.	✓ De jeugdhulpverlener gaat aan de slag met moeilijkheden die de jongvolwassene detecteert tijdens de nazorg. ✓ De jeugdhulpverlener bepaalt samen met de jongvolwassene wat er nodig is voor de continuïteit van de hulpverlening.